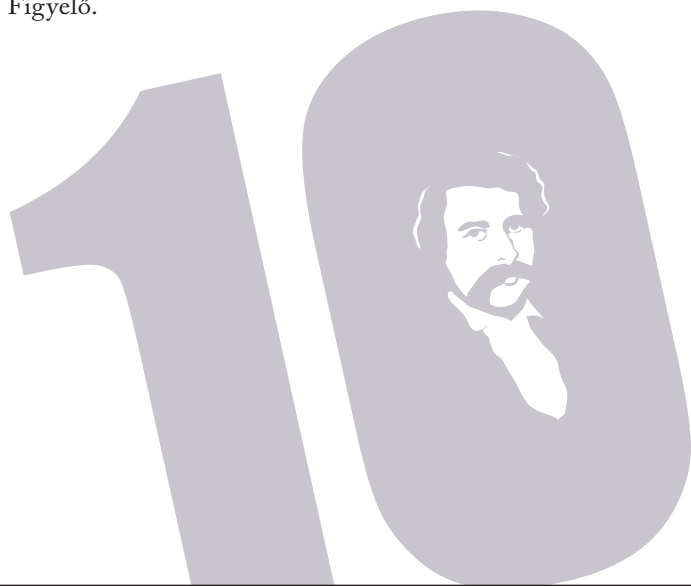

Tíz év. Ennyit tudhat maga mögött a Szépirodalmi Figyelő 2002 tavaszán indult új folyama, s egy ilyen jubileum fontos mérföldkő egy folyóirat életében. Vajon van-e annyira fontos, hogy tematikus tanulmány-, illetve esszérovatunkat alárendeljük neki? Véleményünk szerint igen, s ha mégis van, akinek számára e szerkesztői „egotrip” túlársnak tűnik, azt készséggel megnyugtathatjuk: tíz év alatt sohasem fordítottunk ennyi figyelmet önmagunkra, és legközelebb vélhetően csak egy újabb évtized múltán fogunk. Most azonban indokoltnak tűnik a visszatekintés, akár némi nosztalgia, s bízunk benne, hogy a hosszú évek óta velünk tartó olvasók már-már régi barátként forgatják három (részben volt) munkatárs – az alapító főszerkesztő, a legrégebbi szerkesztőségi tag, valamint a jelenlegi főszerkesztő – az elmúlt tíz évet felidéző-értékelő írásait. Az újabb csatlakozók pedig valamivel többet megtudhatnak arról, milyen volt a Szépirodalmi Figyelő ezen időszaka – ahogy a szerkesztők látták. Ez a perspektíva persze véletlenül sem elfogulatlan, de kellően önironikus, sőt ha kell, akár önkritikus. Ráadásul, valljuk be, kevés szó esik a nyilvánosság előtt arról, milyen is irodalmi lapot szerkeszteni a mai Magyarországon. Hát (akár) ilyen (is lehet). Egy megújult folyóirat régi történetei: tíz éves a Szépirodalmi Figyelő.

L. Simon László

LECTORI SALUTEM!

Az elmúlt két évtizedben egyre kevesebb forrás jutott a magyar kultúra intézményeire, alkotóira. Hazánk végzetesnek tűnő eladósodása, az alacsony szintű, többletforrásokat biztosító gazdasági növekedés hiánya miatt különösen meg kell gondolni a szűkös állami források elosztását. Nehéz időkben az elsők között mindig a leggyengébb politikai érdekérvényesítő területről, a sokak által luxusnak tartott kulturális szférából vonnak ki forrásokat. *A Nyugat olvasóihoz* címzett írásában, a folyóirat 1912. évi 13. számában írta Ignotus a következőket: „Azt szokás mondani, hogy az irodalom fényűzés, melynek minden egyéb után kell következnie, ha a feltételei megvannak. Ebben van igazság, de még sincs egészen így. Ha ez szent igazság volna, akkor csak buja talajba szabadna fát ültetni. Holott vannak fák: szépek, épek és jó fájúak, jólesően szívós életűek s virágzaskor kábítóan illatosak, melyekkel le lehet kötni a futó homokot is, s ha egy két évet kihúztak, maguk javítják, nevelik, valósággal teremtik maguk alá alkalmassá a talajt. A magyar irodalom is ilyen fa, ilyen ákácfa, – s abban is olyan, mint az ákác, hogy talán mindenestül idegenből származik s mégis mindeztől a mienk...”

Tíz évvel ezelőtt, a Szépirodalmi Figyelő új folyamának az elindításakor úgy gondoltuk, hogy a pénzügyi nehézségek, a támogatási rendszer hiányosságai ellenére is minél szélesebb körhöz kell eljuttatnunk nemzeti irodalmunkat, s hogy szükség lesz egy olyan folyóiratra, amely segítheti a szélesebb olvasóközönség tájékozódását az irodalom akácerdejében. Ehhez Arany János 1861-ben indított, rövid életű folyóiratának a címét vettük kölcsön, azt feltételezve, amit Arany is leírt a lapjának első számában közzétett *Előrajzban*: ez az új folyóirat „oly tért szándékozik elfoglalni, mely ez idő szerint betöltve nincs”.

2002-ben is fontos volt már az internet, ám akkor még az irodalmi lapok jó része nem rendelkezett webes felülettel és a neten elérhető, jól kereshető archívummal, ezért mi nyomtatott formában is élő programmá akartuk alakítani Arany aktuálisnak érzett, sokáig a folyóiratunk borítóján mottóként is közzé tett gondolatait: „A létező folyóiratok közt egyet sem tudunk, mely feladatául tűzte volna szépirodalmi törekvéseinket folytonos figyelemmel kísérni. Könyv könyv után jelenik

meg, nevek tűnnek föl és el, anélkül, hogy valaki fáradságot venne amazok becsét, emezek értékét csak egy szóval is méltánylani; kivéve néhol egy banális ajánlatot, mely mi különbséget sem tesz a műremek és a hívatlan együgyűség ragyogása közt. Ez nem maradhat így: művelt irodalomban nem szabad így lennie. Józan, méltányos, körülményeinket ildomosan számbavevő bírálat szüksége elutasíthatatlan. Írók és közönség érdeke egyaránt kívánja ezt. Az érdemnek koszorú, a tehetségnek buzdítás, a lelketlen kontárságnak visszariasztás kell. S a közönség méltán megvárja az irodalomtól, hogy ez maga tájékozza őt világra bocsátott születményei iránt.”

Az első számban magunknak is feltettük a kérdést: „szükség van-e manapság tallózó szépirodalmi folyóíratra?” Tíz év után is úgy vélem, hogy az Arany által kijelölt cél – „szépirodalmi törekvéseinket folyamatos figyelemmel kísérni” – ma is vállalható, és függetlenül a feladatot végző folyóirat médiumától – jelenjen meg a lap akár papíron, akár a világháló adta lehetőségekkel élve létezzen az elektronikus térben – szükség van a folyóiratok, internetes újságok és az egyre szaporodó irodalmi blogok tengerén való tájékozódás megkönnyítésére, az olvasók orientálására. Ugyanakkor önkritikusan valljuk be, hogy a többi lap szemléléseivel és nagyszámú, a választást megkönnyítő recenziók közlésével abszolválni szándékozott feladatvállalásunk csak fél sikert hozott, mivel folyóiratunkat nem tudtuk széles polgári rétegek mindennapi olvasmányává tenni. Az az ideánk, hogy a Szépirodalmi Figyelő a reggeli kávé melletti olvasmány legyen, hogy a fogorvosi váróban vagy az ügyvédi előszobában üldögélő páciens, ügyfél a dohányzóasztalról felvéve beleolvasson, egyáltalán nem valósult meg. Az okokat érdemes végiggondolni; nyilván a lap eddigi főszerkesztői és munkatársai többet is tehettek volna a marketingmunka érdekében, de tudomásul kell vennünk, hogy a médiapiac és az irodalmi sajtó erőteljes átalakulása az olvasói, fogyasztói szokások megváltozását hozta magával.

Míg másfél évtizeddel ezelőtt négy napi-, három hetilapot és több folyóiratot dobott be a postás a postaládánkba, ma magam is a kis érintőképernyős noteszgépemen olvasom el reggelente, napközben vagy éppen este az ágyban a legfrissebb híreket, cikkeket, elemzéseket, de még a pályatársak legújabb verseit is. Ez nem jelenti azt, hogy arra a munkára, amit a Szépirodalmi Figyelő elvégzett s végez ma is, ne lenne szükség, csupán mindent el kell követni annak érdekében, hogy változatos, a legfiatalabbak által is használt elektronikus platformokon legyen jelen a nyomtatásban is elkészülő folyóirat. El kell fogadni, hogy ugyan az

irodalom nem „fényűzés”, és intézményrendszerének, valamint a nagy múltú magyar folyóirat-kultúrájának a közpénzekből történő támogatása közös felelősségünk, ám olvasóinak száma sosem lesz már akkora, mint pár évtizeddel ezelőtt volt. Hiába írtuk azt 2002-ben, hogy „az irodalom olvasása nem az irodalmárok kiváltsága”, a Szépirodalmi Figyelő az előbb kifejtettek miatt mégsem tudta azt a szerepet betölteni, amit egykor az Új Látóhatárnak sikerült: vidéki kisvárosi ügyvéd keresztapám könyvespolcán a mai napig megtalálható az általa előfizetett Új Látóhatár bekötött évfolyamainak a legtöbb kötete.

A kritikai életben új szint és értéket jelent az internetes lapok kínálata, bár gyakran gyenge színvonalú recenziókkal töltik fel a sokszor látogatott felületeket. Olyan nagy múltú nyomtatásban megjelenő lapok, mint amilyen a Kortárs, saját elektronikus kiadást indítanak, a papírváltozattól eltérő tartalommal, amellet párhuzamosan működve. A Kortárs Online megszületésében nyilván benne volt a Szépirodalmi Figyelő szerkesztésének tapasztalata is, hiszen nemcsak jómagam váltam egy időre a Kortárs szerkesztőjévé, hanem az elektronikus kiadás beindításában oroszlánrész válláló Thimár Attila is, aki utánam, ha rövid időre is, de szintén a Szépirodalmi Figyelő főszerkesztője volt.

Ma is valom azt, amit a 2002-es induló lapszám szerkesztői bevezetőjében Bengi László barátommal együtt megfogalmaztunk: „az irodalom és általában a művészetek közelmúltbeli tekintélyvesztése nem szükségszerű velejárója a demokrácia megerősödésének. Ellenkezőleg, a művészet közvetítette tapasztalat – ha nem is közvetlenül – önmagunk és körülményeink jobb megismeréséhez, döntéseink és lehetőségeink tisztázásához járulhat hozzá. Az irodalom arra vágyakozik, hogy visszhangot keltsen az olvasóban. A Szépirodalmi Figyelő nemcsak elméleti, esztétikai alapvetésében, de szerkesztői gyakorlatában is érvényesíteni kívánja azt a fölfogást, hogy a művészet csak befogadás, olvasás által lehet azzá, ami. Amikor rámutatunk az olvasás fontosságára, egyben azt is tudatosítjuk, hogy törekedni kell a kulturális-művelődési szerkezet, az olvasási szokások és mintázat összetettebbé tételére. Föl kell mutatnunk a szépirodalom és általában a művészetek kínálta lehetőségeket, meg kell mutatni, hogy az irodalmi párbeszéd lényege a gyarapodás.” A személyes életemben a szerkesztői, irodalomszervezői munka felcserélése az aktív kultúrpolitikusra óriási változást hozott, ugyanakkor a Szépirodalmi Figyelőnél eltöltött évek, hasonlóan a Kortárs vagy a Magyar Műhely szerkesztéséhez a mai munkámban – döntéshozóként, illetve az NKA elnökeként – meghatározó jelentőséggel,

szemléletformáló erővel bírnak. Ezért próbálom a politika más szereplőivel is megértetni, hogy a fényűzésnek tartott irodalom és „művészet” közvetítette tapasztalat – ha nem is közvetlenül – önmagunk és körülményeink jobb megismeréséhez, döntéseink és lehetőségeink tisztázásához járulhat hozzá”.

Ignotus szerint „egy újságnak vagy szemlének éppúgy megvan a maga magánélete, mint az egyes íróknak, s a világ elé mindebből majdnem semmi sem tartozik”. Igaz ez a többször átalakult szerkesztőséggel működő Szépirodalmi Figyelőre is, ahol sok olyan vitának lehettem a részese, amelyektől gazdagabb lettem, de ezek a „család”, a szűk közösség belső életének intimtása miatt nem tárhatók a nyilvánosság elé. Viszont előttünk fekszik tíz esztendő hatvan folyóiratszám, amelyek kitárulkoznak, s minden szemérmesség nélkül mutatják meg belső világukat, a munkánknak s a bennünket követő barátok, pályatársak – Thimár Attila, Pápay György, Bengi László, Zsávolya Zoltán, Csillag István, Buda Attila és a többiek – munkájának az eredményét.

A tíz éve hűséges, valamint az utóbbi években a laphoz szegődött új olvasóknak pedig azt kívánom, találjanak maguknak olyan olvasmányokat ebben a számomra különösen kedves folyóiratban, amelyek önmaguk jobb megismeréséhez, egymás jobb megértéséhez járulhatnak hozzá. *Lectori salutem!*

Zsávolya Zoltán

A MŰKÖDÉS ÖRÖME

Kánikulai délutánra emlékszem vissza, valamikor 1999 és 2001 között. *Július, nagy láng, világ aranya.* (Nagy László-idézet.) Budapestet éppen hetekre elhagyva, szülővárosomba visszahúzódva, az uborkaszazon kelő közepén „érett rám” annak a munkának az elvégzése, amelyet aktuálisan a Szépirodalmi Figyelő érdekében vállaltam. Mármost ez a „vállalás” korántsem mint valamiféle kívülállói és/vagy öncélú-hetyke aszkézis, netán az írotársak és a „nagyvilág” előtt egyaránt bizonyítani akaró kivagyiság volt az ember szeme előtt a délibábfalakat emelő, szédítő, majdnem ájultató nyárközépből. Nem aszketikus, önpusztító, hülye-büszke hősködés, hogy valóságos falak és üvegablakok mögötti irodában fogok és akarok is szétolvadni a strand napfénykatyusái rakétavetésének boldog elszenvedése helyett a szabad levegőn, s főleg e gyötrellem lehetőleg gyakori enyhítése helyett a hidegvizes medencében. Nem, mint a *szerkesztőség tagja* kerültem ebbe a helyzetbe, hogy konkrétan fejezzem ki magam ez ügyben.

Azért volt az előbbi megfogalmazás (tehát: dolgozni, tevékenykedni a SZIF érdekében, mintegy általánosságban, csak amúgy elmosódóan), hogy a kimunkálódó finom különbségtétel által érzékeltethessem: az úgynevezhető „proto-SziF” szűk három esztendejében én bizony nem tudtam vagy bizonyosan nem látszottam tudni róla, hogy életem egyik középpontja, vezetőszála, Ariadné-fonala ez a szemlélő-kritikai folyóirat lesz... Pontosabban: nem hatott meg túlzottan a benne való részvétellel, legalábbis „fenomenológiaiilag”. Vagy csak ügyesen titkoltam, titkolom? (Magam afféle Cordelia-effektust sejdítek a háttérben: mint Lear legkisebb leánya apját, én is „csak” mint a só, életem sóját – sava-borsát – szeretem a SZIF-et; nélküle ízetlen lenne minden, ám ettől még nem zenghetek ódákat róla, egyszerű-természetes mivoltáról úgy, mint az ételeket „megbolondító” kakukkfüről vagy majorannáról. Erről, azt hiszem, akármelyik volt főszerkesztő tudna mesélni, a leginkább pedig a jelenlegi.)

Papp Endre barátom szimplán ki akart rakni a szerkesztőségből 2001-ben jelentkező, koncepcionális okokra (is) visszavezethető inaktivitásom miatt (és igaza volt ebben!), amit Csillag István barátom és már akkor szerkesztőtársunk akadályozott meg. L. Simon László azt